Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

15 päivänä maaliskuuta 2012*

Kuluttajansuoja — Kulutusluottosopimus — Todellisen vuosikoron virheellinen ilmoittaminen — Sopimattomien kaupallisten menettelyjen ja kohtuuttomien ehtojen vaikutus sopimuksen pätevyyteen kokonaisuudessaan

Asiassa C-453/10,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Okresný súd Prešov (Slovakia) on esittänyt 31.8.2010 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 16.9.2010, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Jana Pereničová ja

Vladislav Perenič

vastaan

SOS financ spol. s r. o.,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Tizzano sekä tuomarit M. Safjan (esittelevä tuomari), A. Borg Barthet, E. Levits ja J.-J. Kasel,

julkisasiamies: V. Trstenjak,

kirjaaja: hallintovirkamies K. Sztranc-Sławiczek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 15.9.2011 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Jana Pereničová ja Vladislav Perenič, edustajinaan advokáty I. Šafranko ja advokáty I. Motyka,

— Slovakian hallitus, asiamiehenään B. Ricziová,

— Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja J. Kemper,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään F. Díez Moreno,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,

* Oikeudenkäyntikieli: slovakki.

— Euroopan komissio, asiamiehinään G. Rozet, A. Tokár ja M. Owsiany-Hornung,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.11.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL L 95, s. 29) 6 artiklan 1 kohdan sekä sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/29/EY (sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi) (EUVL L 149, s. 22) säännösten tulkintaa ja vaikutusta, joka direktiivin 2005/29 soveltamisella saattaisi olla direktiiviin 93/13.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Jana Pereničová ja Vladislav Perenič sekä SOS financ, spol. s r. o. (jäljempänä SOS), joka on kulutusluottoja myöntävä muu kuin pankkilaitos, ja jossa on kyse asianomaisten henkilöiden ja kyseisen yhtiön välisestä luottosopimuksesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin säännöstö

Direktiivi 93/13

3 Direktiivin 93/13 johdanto-osan 7, 16, 20 ja 21 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”tällä tavoin autetaan tavaroiden myyjiä ja palvelujen suorittajia tavaroiden myymisessä ja palvelujen suorittamisessa sekä heidän omassa maassaan että sisämarkkinoilla; tämä piristää kilpailua ja lisää siten yhteisön kansalaisten valinnan mahdollisuuksia kuluttajina,

– –

– – arvioitaessa vilpitöntä mieltä on kiinnitettävä erityistä huomiota osapuolten neuvotteluasemien vahvuuteen sekä siihen, onko kuluttajaa jollakin tavoin kannustettu suostumaan ehtoon ja onko tavarat ja palvelut myyty tai toimitettu kuluttajan tekemästä erityistilauksesta; vilpittömän mielen vaatimuksen voi täyttää elinkeinonharjoittaja, joka kohtelee oikeudenmukaisesti ja kohtuullisesti toista osapuolta, jonka lailliset edut hänen on otettava huomioon,

– –

sopimukset on laadittava selvin ja ymmärrettävin ilmaisuin; kuluttajalle on tosiasiallisesti annettava tilaisuus tutkia kaikki ehdot – –

jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta vältettäisiin kohtuuttomien ehtojen esiintyminen elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa; jos tällaisia ehtoja kuitenkin esiintyy sopimuksissa, ne eivät sido kuluttajaa, ja sopimus sitoo edelleen osapuolia samoin ehdoin, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

4 Direktiivin 93/13 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

– –

3. Liitteessä on ohjeellinen luettelo, joka ei ole tyhjentävä, niistä ehdoista, joita voidaan pitää kohtuuttomina.”

5 Kyseisen direktiivin 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuksentekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen – –

2. Sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä, hinnan tai korvauksen riittävyyttä eikä vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita, jos ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.”

6 Mainitun direktiivin 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jos on kyse sopimuksesta, jonka kaikki tai tietyt kuluttajalle esitetyt ehdot on laadittu kirjallisesti, ehdot on aina laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi. Jos ehdon merkityksestä syntyy epäilystä, kuluttajalle suotuisin tulkinta on etusijalla. – –”

7 Saman direktiivin 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.

– –”

8 Direktiivin 93/13 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa tämän direktiivin soveltamisalalla perustamissopimuksen mukaisia tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajalle suojelun korkeamman tason.”

9 Direktiivin 93/13 liitteessä luetellaan kyseisen direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitetut ehdot:

”1. Ehdot, joiden tarkoituksena tai seurauksena on:

– –

i) kuluttajan sitominen peruuttamattomasti ehtoihin, joihin hänellä ei ollut mitään tosiasiallista mahdollisuutta tutustua ennen sopimuksen tekemistä;

– –”

Direktiivi 2005/29

10 Direktiivin 2005/29 2 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

– –

c) ’tuotteella’ tavaraa tai palvelua, kiinteä omaisuus, oikeudet ja velvoitteet mukaan luettuina;

d) ’elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisillä kaupallisilla menettelyillä’ (jäljempänä myös ’kaupallisilla menettelyillä’) elinkeinonharjoittajan tointa, mainitsematta jättämistä, käyttäytymistä tai edustamista, kaupallista viestintää, mukaan lukien mainontaa ja markkinointia, joka liittyy välittömästi tuotteen myynnin edistämiseen, myymiseen tai toimittamiseen kuluttajille;

e) ’kuluttajien taloudellisen käyttäytymisen olennaisella vääristämisellä’ kaupallisen menettelyn käyttämistä heikentämään tuntuvasti kuluttajan kykyä tehdä perusteltu päätös, mikä saa kuluttajan tekemään sellaisen kaupallisen ratkaisun, johon hän ei muuten olisi päätynyt;

– –

k) ’kaupallisella ratkaisulla’ ratkaisua, jonka kuluttaja tekee siitä, aikooko hän ostaa sekä miten ja millä ehdoilla hän ostaa, maksaa kokonaisuudessaan tai osittain, pitää tuotteen tai luopua siitä tai käyttää sopimuksesta johtuvaa tuotteeseen kohdistuvaa oikeutta, tai siitä, päättääkö kuluttaja toimia tai pidättyä toimimasta;

– –”

11 Kyseisen direktiivin 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan 5 artiklassa tarkoitettuihin elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiin sopimattomiin kaupallisiin menettelyihin ennen jotakin tuotetta koskevaa liiketointa ja sen jälkeen.

2. Tällä direktiivillä ei rajoiteta sopimusoikeutta eikä erityisesti sopimuksen pätevyyttä, tekemistä tai vaikutusta koskevia sääntöjä.

– –

4. Jos tämän direktiivin säännökset ovat ristiriidassa sopimattomien kaupallisten menettelyjen yksittäisiä näkökohtia säätelevien muiden yhteisön sääntöjen kanssa, jälkimmäisillä on etusija ja niitä sovelletaan kyseisiin yksittäisiin näkökohtiin.

5. Jäsenvaltiot voivat kuuden vuoden ajan 12 päivästä kesäkuuta 2007 lähtien jatkaa tämän direktiivin mukaisen lähentämisen alalla tätä direktiiviä rajoittavampien tai ohjailevampien kansallisten säännösten soveltamista, joilla säännöksillä pannaan täytäntöön yhdenmukaistamisen vähimmäistasoa koskevia lausekkeita sisältäviä direktiivejä. Näiden säännösten on oltava olennaisia riittävän kuluttajansuojan varmistamiseksi sopimattomia kaupallisia menettelyitä vastaan, ja niiden on oltava oikeassa suhteessa tämän tavoitteen saavuttamiseen. – –

– –”

12 Mainitun direktiivin 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimattomat kaupalliset menettelyt ovat kiellettyjä.

2. Kaupallinen menettely on sopimaton, mikäli:

a) se on huolellisen ammatinharjoittamisen vaatimusten vastainen;

ja

b) se vääristää olennaisesti tai on omiaan vääristämään olennaisesti menettelyn saavutettavissa tai kohteena olevan keskivertokuluttajan tai, kun kaupallinen menettely on suunnattu tietylle kuluttajaryhmälle, ryhmään kuuluvan keskivertohenkilön taloudellista käyttäytymistä tuotteeseen nähden.

3. Kaupallisia menettelyjä, jotka todennäköisesti vääristävät olennaisesti vain selkeästi tunnistettavissa olevan kuluttajaryhmän taloudellista käyttäytymistä, joka on erityisen altis käytännön tai sen perustana olevan tuotteen suhteen henkisen tai fyysisen vajavaisuutensa, ikänsä tai herkkäuskoisuutensa vuoksi tavalla, jonka elinkeinonharjoittajan voidaan kohtuudella odottaa ennakoivan, arvioidaan kyseiseen ryhmään kuuluvan keskivertohenkilön näkökulmasta. – –

4. Sopimattomia ovat erityisesti kaupalliset menettelyt, jotka ovat:

a) harhaanjohtavia 6 ja 7 artiklassa esitetyn mukaisesti;

tai

b) aggressiivisia 8 ja 9 artiklassa esitetyn mukaisesti.

– –”

13 Saman direktiivin 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Kaupallista menettelyä pidetään harhaanjohtavana, jos se sisältää virheellistä tietoa ja on siten totuuden vastainen tai jos se millään tavoin, yleinen esitystapa mukaan luettuna, harhauttaa tai on omiaan harhauttamaan keskivertokuluttajaa, vaikka tieto olisikin tosiasiallisesti virheetön jonkin seuraavassa esitetyn seikan osalta, ja jos se joka tapauksessa saa tai todennäköisesti saa hänet tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt:

– –

d) hinta tai sen laskentatapa tai erityinen hintaetu;

– –”

14 Direktiivin 2005/29 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Kaupallista menettelyä pidetään harhaanjohtavana, jos sen asiayhteydessä, kun otetaan huomioon kaikki seikat ja olosuhteet sekä viestintävälineen rajoitukset, jätetään mainitsematta olennaisia tietoja, joita keskivertokuluttaja tarvitsee asiayhteyden mukaan perustellun kaupallisen ratkaisun tekemiseen, ja jos se näin saa tai todennäköisesti saa keskivertokuluttajan tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt.

2. Harhaanjohtavana mainitsematta jättämisenä, ottaen huomioon 1 kohdassa kuvatut seikat, pidetään myös sitä, jos elinkeinonharjoittaja salaa tai antaa epäselvällä, käsittämättömällä tai moniselitteisellä tavalla tai väärään aikaan kyseisessä kohdassa tarkoitettua olennaista tietoa taikka jättää mainitsematta

kaupallisen menettelyn kaupallisen tarkoituksen, ellei se ilmene asiayhteydestä, mikäli jommassakummassa tapauksessa se saa tai todennäköisesti saa keskivertokuluttajan tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän muuten ei olisi tehnyt.

– –”

15 Kyseisen direktiivin 11 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava, että käytettävissä on riittävät ja tehokkaat keinot sopimattomien kaupallisten menettelyjen torjumiseksi, jotta tämän direktiivin säännöksiä noudatetaan kuluttajien edun edellyttämällä tavalla.

– –”

16 Mainitun direktiivin 13 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä tämän direktiivin mukaisesti annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.”

Kansallinen säännöstö

17 Slovakian siviililain 52 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1) ’Kuluttajasopimuksella’ tarkoitetaan kaikenlaisia elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiä sopimuksia niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta.

2) Kuluttajasopimuksen ehtoja ja kaikkia sitä oikeussuhdetta, johon kuluttaja on sitoutunut, koskevia muita sääntöjä on sovellettava aina sopimuspuolena olevan kuluttajan eduksi. Erilliset sopimukset, joissa kierretään tai joiden tarkoituksena on kiertää näitä sääntöjä, ovat pätemättömiä.

– –

4) ’Kuluttajalla’ tarkoitetaan jokaista luonnollista henkilöä, joka ei kuluttajasopimusta tehdessään ja täytäntöön pannessaan harjoita elinkeinoaan tai muuta taloudellista toimintaa.”

18 Kyseisen lain 53 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1) Kuluttajasopimuksessa ei saa olla ehtoja, jotka aiheuttavat kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välillä (kohtuuton ehto). Sopimuksen pääkohteen määrittelyä ja hinnan riittävyyttä koskevaa sopimusehtoa ei pidetä kohtuuttomana, jos se on muotoiltu täsmällisesti, selkeästi ja ymmärrettävästi tai jos kohtuuttomasta ehdosta on erikseen neuvoteltu.

– –

4) Kuluttajasopimuksen kohtuuttomina ehtoina on pidettävä muun muassa ehtoja, joissa

– –

k) velvoitetaan kuluttaja, joka ei ole täyttänyt velvollisuuksiaan, maksamaan seuraamuksena suhteettoman suuri korvaus

– –

5) Kuluttajasopimuksen kohtuuttomat ehdot ovat pätemättömiä.”

19 Kulutusluotoista annetun lain nro 258/2001 4 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1) Kulutusluottosopimus on tehtävä kirjallisesti sillä uhalla, että se on muuten pätemätön, ja kuluttaja saa tämän sopimuksen sopimuskappaleen.

2) Kulutusluottosopimuksessa on mainittava yleisten ehtojen lisäksi

– –

j) todellinen vuosikorko ja kaikki kuluttajalta perittävät luottoon liittyvät kulut, jotka on laskettu sopimuksentekohetkellä käytettävissä olevien tietojen perusteella

– –

Jos kulutusluottosopimuksessa ei mainita 2 momentin – – j kohdassa mainittuja seikkoja, myönnettyä luottoa pidetään korottomana ja kuluttomana.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

20 Pääasian kantajat vaativat kanteellaan ennakkoratkaisua pyytänyttä tuomioistuinta toteamaan pätemättömäksi luottosopimuksen, jonka he ovat tehneet SOS:n kanssa, joka on vakiosopimusten perusteella kulutusluottoja myöntävä muu kuin pankkilaitos. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että pääasiassa kyseessä oleva luotto myönnettiin pääasian kantajille 12.3.2008.

21 SOS myönsi kyseisen sopimuksen perusteella pääasian kantajille 150 000 Slovakian korunan (SKK) (4 979 euroa) suuruisen luoton, joka oli tarkoitus maksaa takaisin 32:ssa 6 000 SKK:n (199 euroa) suuruisessa kuukausierässä, joihin lisättiin 33. erä, joka oli samansuuruinen kuin myönnetty luotto. Pääasian kantajien on siis maksettava takaisin 342 000 SKK (11 352 euroa).

22 Mainitun sopimuksen mukaan todellinen vuosikorko on 48,63 prosenttia, kun taas ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tekemän laskelman mukaan se on todellisuudessa 58,76 prosenttia, koska SOS ei ole sisällyttänyt laskelmaansa myönnettyyn luottoon liittyviä kuluja.

23 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee lisäksi, että pääasiassa kyseessä olevassa sopimuksessa on useita pääasian kantajien kannalta epäedullisia ehtoja.

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että kyseisen lyhytaikaisen luottosopimuksen toteaminen kokonaisuudessaan pätemättömäksi tiettyjen sen lausekkeiden kohtuuttomuuden vuoksi olisi pääasian kantajien kannalta edullisempaa kuin mainitun sopimuksen muiden kuin kohtuuttomien ehtojen voimassa pitäminen. Ensimmäisessä tapauksessa näet asianomaisten kuluttajien olisi maksettava yksinomaan yhdeksän prosentin suuruinen viivästyskorko eikä kaikkia myönnettyyn luottoon liittyviä kuluja, jotka ovat paljon suuremmat kuin kyseinen korko.

25 Okresný súd Prešov (Prešovin piirituomioistuin), jonka mielestä riidan ratkaiseminen riippuu unionin oikeuden merkityksellisten säännösten tulkinnasta, päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko – – direktiivin 93/13 – – 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kuluttajansuojan ulottuvuus sellainen, että silloin, kun kuluttajasopimuksessa todetaan olevan kohtuuttomia sopimusehtoja, on mahdollista katsoa, että sopimus ei kokonaisuudessaan sido kuluttajaa, jos tämä on kuluttajan kannalta edullisempaa?

2) Ovatko arviointiperusteet, joiden nojalla määritetään, onko kyse – – direktiivissä 2005/29 – – tarkoitetusta sopimattomasta kaupallisesta menettelystä, sellaiset, että on mahdollista katsoa, että jos elinkeinonharjoittaja mainitsee sopimuksessa todellisen vuosikoron, joka on alempi kuin todellisuudessa peritty korko, tällaista elinkeinonharjoittajan käyttäytymistä kuluttajaan nähden voidaan pitää sopimattomana kaupallisena menettelynä? Voiko direktiivin 2005/29 – – mukaan sillä, että sopimaton kaupallinen menettely todetaan, olla vaikutusta luottosopimuksen pätevyyteen ja direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan ja 6 artiklan 1 kohdan tavoitteen toteutumiseen, jos sopimuksen pätemättömyys on kuluttajan kannalta edullisempaa?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä sitä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kansalliset tuomioistuimet voivat sen nojalla päättää silloin, kun ne toteavat elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä sopimuksessa olevan kohtuuttomia ehtoja, että mainittu sopimus ei kokonaisuudessaan sido kuluttajaa, koska tämä on kuluttajan kannalta edullisempaa.

27 Kysymykseen vastaamiseksi on aluksi huomautettava, että direktiivillä 93/13 toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta, mikä johtaa kuluttajan sitoutumaan elinkeinonharjoittajan ennakolta laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön (asia C-168/05, Mostaza Claro, tuomio 26.10.2006, Kok., s. I-10421, 25 kohta; asia C-243/08, Pannon GSM, tuomio 4.6.2009, Kok., s. I-4713, 22 kohta ja asia C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones, tuomio 6.10.2009, Kok., s. I-9579, 29 kohta).

28 Tämän heikomman aseman takia direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että kohtuuttomat ehdot ”eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti”. Kuten oikeuskäytännöstä seuraa, kyseessä on pakottava säännös, jolla pyritään korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus (ks. em. asia Mostaza Claro, tuomion 36 kohta; em. asia Asturcom Telecomunicaciones, tuomion 30 kohta ja asia C-137/08, VB Pénzügyi Lízing, tuomio 9.11.2010, Kok., s. I-10847, 47 kohta).

29 Sopimusehtojen kohtuuttomuuden toteamisen vaikutuksista asianomaisen sopimuksen pätevyyteen on huomautettava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan loppuosan mukaan ”sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja”.

30 Kansallisten tuomioistuimien, jotka toteavat sopimusehtojen kohtuuttomuuden, on tässä tilanteessa direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaan yhtäältä tehtävä kaikki kansallisen oikeuden perusteella tästä seuraavat päätelmät, jotta mainitut sopimusehdot eivät sido kuluttajaa (ks. em. asia Asturcom Telecomunicaciones, tuomion 58 ja 59 kohta sekä asia C-76/10, Pohotovosť, määräys 16.11.2010, Kok., s. I-11557, 62 kohta), ja toisaalta arvioitava, voiko asianomainen sopimus olla olemassa ilman näitä kohtuuttomia sopimusehtoja (ks. em. asia Pohotovosť, määräyksen 61 kohta).

31 Kuten edellä tämän tuomion 28 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee ja kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 63 kohdassa huomauttanut, unionin lainsäätäjän tavoittelemana päämääränä direktiivin 93/13 yhteydessä on palauttaa tasapaino osapuolten välille pitämällä lähtökohtaisesti samalla koko sopimus edelleen voimassa eikä kumota kaikkia niitä sopimuksia, jotka sisältävät kohtuuttomia ehtoja.

32 Niistä perusteista, joiden nojalla voidaan arvioida, voiko sopimus tosiasiallisesti olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja, on todettava, että sekä direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan sanamuoto että taloudellisten toimintojen oikeusvarmuutta koskevat vaatimukset puoltavat objektiivista lähestymistapaa kyseistä säännöstä tulkittaessa siten, että toisen osapuolen – tässä tapauksessa kuluttajan – tilannetta ei voida pitää sellaisena ratkaisevana arviointiperusteena, joka määrittää sopimuksen tulevan kohtalon, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 66–68 kohdassa huomauttanut.

33 Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ei näin ollen voida tulkita siten, että arvioitaessa sitä, voiko sopimus, jossa on yksi tai useampi kohtuuton ehto, olla voimassa ilman mainittuja ehtoja, asiaa käsittelevä tuomioistuin voisi nojautua yksinomaan siihen, että mainitun sopimuksen toteaminen kokonaisuudessaan pätemättömäksi on kuluttajan kannalta mahdollisesti edullista.

34 Tämän tultua todetuksi on kuitenkin huomautettava, että direktiivillä 93/13 yhdenmukaistetaan ainoastaan osittain ja vähimmäistasoisesti kohtuuttomia sopimusehtoja koskevat kansalliset lainsäädännöt ja samalla siinä myönnetään jäsenvaltioille mahdollisuus varmistaa kuluttajille siinä säädettyä korkeampi suojelun taso. Mainitun direktiivin 8 artiklassa säädetään siten nimenomaisesti, että jäsenvaltioilla on mahdollisuus ”antaa tai pitää voimassa – – direktiivin soveltamisalalla perustamissopimuksen mukaisia tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajalle suojelun korkeamman tason” (ks. asia C-484/08, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, tuomio 3.6.2010, Kok., s. I-4785, 28 ja 29 kohta).

35 Direktiivi 93/13 ei siis estä jäsenvaltiota antamasta unionin oikeutta noudattaen sellaista kansallista säännöstöä, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välinen sopimus, jossa on yksi tai useampi kohtuuton ehto, voidaan todeta kokonaisuudessaan pätemättömäksi silloin, kun tällä voidaan varmistaa kuluttajan parempi suojeleminen.

36 Näiden seikkojen perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun asiaa käsittelevä tuomioistuin arvioi sitä, voiko elinkeinonharjoittajan kuluttajan kanssa tekemä sopimus, jossa on yksi tai useampi kohtuuton ehto, olla voimassa ilman mainittuja ehtoja, se ei voi nojautua yksinomaan siihen, että kyseisen sopimuksen toteaminen kokonaisuudessaan pätemättömäksi on toisen osapuolen – tässä tapauksessa kuluttajan – kannalta mahdollisesti edullista. Mainittu direktiivi ei kuitenkaan estä jäsenvaltiota säätämästä unionin oikeutta noudattaen, että elinkeinonharjoittajan kuluttajan kanssa tekemä sopimus, jossa on yksi tai useampi kohtuuton ehto, on kokonaisuudessaan pätemätön, jos tällä voidaan varmistaa kuluttajan parempi suojeleminen.

Toinen kysymys

37 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään lähinnä, voidaanko kulutusluottosopimuksessa olevaa mainintaa todellisesta vuosikorosta, joka on alempi kuin todellisuudessa peritty korko, pitää direktiivissä 2005/29 tarkoitettuna sopimattomana kaupallisena menettelynä. Jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi, unionin tuomioistuimelta tiedustellaan sitä, mitä päätelmiä tällaisesta toteamuksesta on tehtävä arvioitaessa kyseisen sopimuksen ehtojen kohtuuttomuutta direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan kannalta ja mainitun sopimuksen pätevyyttä kokonaisuudessaan jälkimmäisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan kannalta.

38 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on aluksi huomautettava, että direktiivin 2005/29 2 artiklan d alakohdassa määritellään erityisen laajaa sanamuotoa käyttämällä, että kaupallisen menettelyn käsitteellä tarkoitetaan ”elinkeinonharjoittajan tointa, mainitsematta jättämistä, käyttäytymistä tai edustamista, kaupallista viestintää, mukaan lukien mainontaa ja markkinointia, joka liittyy välittömästi tuotteen myynnin edistämiseen, myymiseen tai toimittamiseen kuluttajille” (asia C-304/08, Plus Warenhandelsgesellschaft, tuomio 14.1.2010, Kok., s. I-217, 36 kohta ja asia C-540/08, Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag, tuomio 9.11.2010, Kok., s. I-10909, 17 kohta).

39 Direktiivin 2005/29 3 artiklan 1 kohdan, luettuna yhdessä sen 2 artiklan c alakohdan kanssa, mukaan kyseistä direktiiviä sovelletaan elinkeinonharjoittajien kuluttajiin kohdistamiin sopimattomiin kaupallisiin menettelyihin ennen jotakin tavaraa tai palvelua koskevaa liiketointa, sen aikana ja sen jälkeen. Mainitun direktiivin 5 artiklan 4 kohdan mukaan sopimattomia ovat erityisesti harhaanjohtavat menettelyt.

40 Kuten direktiivin 2005/29 6 artiklan 1 kohdasta ilmenee, kaupallista menettelyä pidetään harhaanjohtavana, jos se sisältää virheellistä tietoa ja on siten totuuden vastainen tai jos se millään tavoin, yleinen esitystapa mukaan luettuna, harhauttaa tai on omiaan harhauttamaan keskivertokuluttajaa jonkin kyseisen 6 artiklan 1 kohdassa esitetyn seikan osalta ja jos se joka tapauksessa saa tai todennäköisesti saa hänet tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt. Kyseisessä säännöksessä tarkoitettuihin seikkoihin kuuluu muun muassa hinta tai sen laskentatapa.

41 Pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kaupallinen menettely, jonka mukaan luottosopimuksessa mainitaan sellainen todellinen vuosikorko, joka on alempi kuin todellisuudessa peritty korko, merkitsee virheellistä tietoa luoton kokonaiskustannuksista ja näin ollen direktiivin 2005/29 6 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitetusta hinnasta. Siltä osin kuin tällaisen todellisen vuosikoron mainitseminen saa tai todennäköisesti saa keskivertokuluttajan tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt – mikä kansallisen tuomioistuimen on tarkastettava –, kyseistä virheellistä tietoa on pidettävä saman direktiivin 6 artiklan 1 kohdan nojalla ”harhaanjohtavana” kaupallisena menettelynä.

42 Kyseisen toteamuksen vaikutuksesta mainitun sopimuksen ehtojen kohtuuttomuuden arviointiin direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan kannalta on todettava, että kyseisessä säännöksessä määritellään erityisen laajasti ne perusteet, joilla tällainen arviointi voidaan tehdä, ja niihin on nimenomaisesti sisällytetty kaikki asianomaisen sopimuksen tekoon liittyvät olosuhteet.

43 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 125 kohdassa huomauttanut, kaupallisen menettelyn sopimattomuuden toteaminen on yksi niistä seikoista, joihin toimivaltainen tuomioistuin voi nojautua arvioidessaan jonkin sopimuksen ehtojen kohtuuttomuutta direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan nojalla.

44 Kyseisen seikan perusteella ei kuitenkaan voida automaattisesti ja yksinään todeta riidanalaisten ehtojen olevan kohtuuttomia. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on näet lausuttava direktiivin 93/13 3 ja 4 artiklassa vahvistettujen yleisten arviointiperusteiden soveltamisesta tiettyyn sopimusehtoon, jota on tarkasteltava kaikki yksittäistapauksen seikat huomioon ottamalla (ks. vastaavasti asia C-237/02, Freiburger Kommunalbauten, tuomio 1.4.2004, Kok., s. I-3403, 19–22 kohta; em. asia Pannon GSM, tuomion 37–43 kohta; em. asia VB Pénzügyi Lízing, tuomion 42 ja 43 kohta sekä em. asia Pohotovosť, määräyksen 56–60 kohta).

45 Siitä toteamuksesta tehtävistä päätelmistä, jonka mukaan todellisen vuosikoron virheellinen ilmoittaminen merkitsee sopimatonta kaupallista menettelyä, kun arvioidaan asianomaisen sopimuksen pätevyyttä kokonaisuudessaan direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan kannalta, riittää, kun todetaan, että direktiivillä 2005/29 ei sen 3 artiklan 2 kohdan mukaan rajoiteta sopimusoikeutta eikä etenkään sopimuksen pätevyyttä, tekemistä tai vaikutusta koskevia sääntöjä.

46 Kaupallisen menettelyn sopimattomuuden toteamisella ei siis ole suoria vaikutuksia kysymykseen siitä, onko sopimus pätevä direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan kannalta.

47 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaista kaupallista menettelyä, jonka mukaan luottosopimuksessa mainitaan sellainen todellinen vuosikorko, joka on alempi kuin todellisuudessa peritty korko, on pidettävä direktiivin 2005/29 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ”harhaanjohtavana”, jos se saa tai todennäköisesti saa keskivertokuluttajan tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt. Kansallisen tuomioistuimen on tarkastettava, onko tilanne tällainen pääasiassa. Tällaisen kaupallisen menettelyn sopimattomuuden toteaminen on yksi niistä seikoista, joihin toimivaltainen tuomioistuin voi nojautua arvioidessaan direktiivin

93/13 4 artiklan 1 kohdan nojalla kuluttajalle myönnetyn luoton kustannuksia koskevien sopimusehtojen kohtuuttomuutta. Tällaisella toteamuksella ei kuitenkaan ole suoria vaikutuksia tehdyn luottosopimuksen pätevyyden arviointiin direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan kannalta.

Oikeudenkäyntikulut

48 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun asiaa käsittelevä tuomioistuin arvioi sitä, voiko elinkeinonharjoittajan kuluttajan kanssa tekemä sopimus, jossa on yksi tai useampi kohtuuton ehto, olla voimassa ilman mainittuja ehtoja, se ei voi nojautua yksinomaan siihen, että kyseisen sopimuksen toteaminen kokonaisuudessaan pätemättömäksi on toisen osapuolen – tässä tapauksessa kuluttajan – kannalta mahdollisesti edullista. Mainittu direktiivi ei kuitenkaan estä jäsenvaltiota säätämästä unionin oikeutta noudattaen, että elinkeinonharjoittajan kuluttajan kanssa tekemä sopimus, jossa on yksi tai useampi kohtuuton ehto, on kokonaisuudessaan pätemätön, jos tällä voidaan varmistaa kuluttajan parempi suojeleminen.**

2) **Pääasiassa kyseessä olevan kaltaista kaupallista menettelyä, jonka mukaan luottosopimuksessa mainitaan sellainen todellinen vuosikorko, joka on alempi kuin todellisuudessa peritty korko, on pidettävä sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/29/EY (sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi) 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ”harhaanjohtavana”, jos se saa tai todennäköisesti saa keskivertokuluttajan tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt. Kansallisen tuomioistuimen on tarkastettava, onko tilanne tällainen pääasiassa. Tällaisen kaupallisen menettelyn sopimattomuuden toteaminen on yksi niistä seikoista, joihin toimivaltainen tuomioistuin voi nojautua arvioidessaan direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan nojalla kuluttajalle myönnetyn luoton kustannuksia koskevien sopimusehtojen kohtuuttomuutta. Tällaisella toteamuksella ei kuitenkaan ole suoria vaikutuksia tehdyn luottosopimuksen pätevyyden arviointiin direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan kannalta.**

Allekirjoitukset